

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยภาคสนามในพื้นที่ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

แหล่งข้อมูล / ผู้ให้ข้อมูล

แหล่งข้อมูล/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำแนกได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ใช้ในการศึกษาภาคสนาม เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การศึกษาสังเกต และสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ทรงภูมิปัญญาทั้งสิ้น 30 คนรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น 33 ภูมิปัญญา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มาจากการศึกษาบริบทชุมชนในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ การสอบถามจากผู้นำชุมชน สถานศึกษาที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เจ้าหน้าที่ของอำเภอพระประแดง จากการศึกษาเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาสรุปตามลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1.1 เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ นำความรู้มาใช้ในการดำรงชีพ หรืออาจถ่ายทอดความรู้ความสามารถและประสบการณ์เหล่านั้นให้ชนรุ่นหลังสืบต่อต่อมา

1.2 เป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ความสามารถและประสบการณ์จากบรรพบุรุษ และ/หรือมีการพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาเหล่านั้นในการเลี้ยงชีพและสามารถถ่ายทอดความรู้ความสามารถและประสบการณ์ให้กับบุคคลอื่นที่สนใจอย่างต่อเนื่อง

กลุ่มที่ 2 ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน ศึกษานิเทศก์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มละ 4 - 6 คน รวม 50 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ เกี่ยวข้องและ/หรือเป็นผู้มีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา และเป็นผู้ที่คนในชุมชนให้การยอมรับ

กลุ่มที่ 3 ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้บริหาร ท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครู ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน โดยมีเกณฑ์ในการ

คัดเลือก คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

เครื่องมือและเทคนิควิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. **แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น** : แนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับ ประวัติ กระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ กรรมวิธีในการผลิต ผลิตภัณฑ์ การถ่ายทอดและอื่นๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
2. **แบบสัมภาษณ์** ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน ศึกษานิเทศก์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้อง : แนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับ สภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชนในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ รวมทั้งแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา
3. **แนวคำถามสำหรับใช้ในการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ** โดยมีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 3.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน แล้วนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดขอบข่ายนิยามของตัวเอง แล้วร่าง แนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ให้สอดคล้อง และครอบคลุมกับนิยามของตัวเอง
  - 3.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม ความชัดเจนเกี่ยวกับภาษา และปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง
  - 3.3 จัดทำแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ แล้วนำไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง
  - 3.4 จัดทำแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์
4. **เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล** ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป สมุดบันทึก การปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (โดยให้นักศึกษาที่เรียนในรายวิชาการระเบียบ วิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้ร่วมเก็บข้อมูลจริงพร้อมกับผู้วิจัยด้วย) โดยดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม - สิงหาคม 2559

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการดังนี้

1.1 นัดหมายวัน เวลา และสถานที่เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวคำถามที่ได้จัดส่งให้ล่วงหน้า

1.2 ชี้แจงถึง เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งแจ้งแนวทางในการสัมภาษณ์

1.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ ตามวัน และสถานที่ ในการสัมภาษณ์ ตามที่กำหนดไว้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้บริหารท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ และผู้ที่เกี่ยวข้องโดยการเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ในระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน - 30 สิงหาคม 2559

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการดังนี้

2.1 นัดหมายวัน เวลา และสถานที่เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน ศึกษานิเทศก์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้อง ตามแนวคำถามที่ได้จัดส่งให้ล่วงหน้า

2.2 ชี้แจงถึง เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งแจ้งแนวทางในการสัมภาษณ์

2.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ ตามวัน และสถานที่ ในการสัมภาษณ์ ตามที่กำหนดไว้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ในวันที่ 10 มกราคม 2560 ณ ห้องประชุมสำนักพัฒนาการอำเภอพระประแดง อาคาร 2 ชั้น 4 จังหวัดสมุทรปราการ โดยการจัดสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครู ผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนการประชุมสนทนากลุ่ม ดำเนินการดังนี้

3.1 ประชุมเตรียมความพร้อม เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ที่เป็นองค์ประกอบของการสนทนากลุ่มให้พร้อม ได้แก่ ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่ม เครื่องบันทึกภาพและเสียง เป็นต้น

3.2 ชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มได้รับทราบ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับจากการสนทนากลุ่ม พร้อมทั้งแจ้งแนวทางในการสนทนากลุ่ม

3.3 ดำเนินการสนทนากลุ่มตามแนวคำถามในการสนทนากลุ่มตามวัน และสถานที่ในการสนทนากลุ่มตามที่กำหนดไว้

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลได้จากเวลา สถานที่และบุคคล กรณีที่ข้อมูลมีความขัดแย้งกันก็จะกลับไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งโดยเปลี่ยนเวลา สถานที่ บุคคลต่างกันเพื่อยืนยันว่าได้ข้อมูล

เหมือนเดิมหรือไม่ และตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การใช้การสังเกตและการสนทนากลุ่ม และจากเอกสารที่เกี่ยวข้องควบคู่กัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สรุปผลการวิเคราะห์จำแนกเป็นหมวดหมู่เพื่อมุ่งตอบประเด็นคำถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี